

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Mertxe Arrieta Matxain

*Astigarraga,
Gipuzkoa
(1938)*

Aurkibidea

Biografia

Gaztañaga baserrian jaioa. Aita bertakoa zuen eta ama Usurbilgoa. Lau senide ziren, bera neska bakarra. Mojekin ibili zen eskolan. Ama Bretxara joaten zen tratuarekin, eta batzuetan berari ere egokitzen zitzaion lan hori. Mertxe umea zenean, Gaztañaga baserria sagardotegia ere bazen, eta Donostiara ere eramaten zuten sagardoa, karreto-barrikan, han basoka saltzeko (Anjel kaleko lokal batean). Aita zaborra biltzera ere joaten zen, galerarekin, Donostiara, gero konposta gisa erabiltzeko.

Zintak

ATG-046

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Data:** 2016-11-30
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne

Pasarteak

1. Donostiara saltzera

- **Erref:** ATG-046/004
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:02:29. **Bukatu:** 00:04:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Baratzeko barazkiak saltzera eta esnea banatzera joaten zen ama Bretxara, lehenbizi tranbian eta geroago autobusean. Mertxe ere joaten zen tarteka. Ilandetan esnea banatzera joaten zen etxez etxe.

2. Lehen estimatzen ez ziren arrainak

- **Erref:** ATG-046/005
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:04:23. **Bukatu:** 00:05:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Arrautzak eta untxiak ere eramaten zituzten plazara. Donostiatik etxera arraina ekartzen zuten batez ere. Orduan mespretxatzen ziren arrainak orain estimatu egiten dira.

3. Gaztañaga baserria

- **Erref:** ATG-046/006
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:05:53. **Bukatu:** 00:08:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Gaztañaga aspaldi Etxabeko borda zen. Aspaldi hango semeren batek borda egokitu zuen ezkondukoan, bertan bizitzeko. Inguruan gaztainondoak zeudelako ipini omen zioten izen hori. Belaunaldika moldaketak eta berrikuntzak egin zizkieten baserriari. Tolarea ezagutu zuen etxean umetan.

4. Sagardoa botiletan salgai

- **Erref:** ATG-046/007
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:08:48. **Bukatu:** 00:11:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:

Sagardoa egiteko prozesua deskribatzen du. Sagastiak non zituzten aipatzen du. Sagarrak zakuetan biltzen zituzten, idiekin ekarri eta bizkarka ganbarara igotzen zituzten. Sagardoa botilatutakoan saltzeko egiten zuten. Donostiako dirudunak etortzen ziren probatzera eta aukeratzera, erosteko.

5. Donostiako Anjel kalean sagardoa saltzen

- **Erref:** ATG-046/008
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:11:44. **Bukatu:** 00:14:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:

<p>Anjel kalean lokal bat izan zuten, upel bat edo birekin. Sagardoa egiten zutenean, galera hartu eta hara eramaten zuten. Han jendeari saltzen zioten. Arrantzaleek estimatzen zuten. Ama eta beste bi emakume egoten ziren han zerbitzen. Edalontzika saltzen zuten.</p>

Transkripzioa

- Gero sagardua zan calle Angelen, parte zaharrian. Parte zaharrian gendun lokal bat, lokal bat zan. Eta han lokala zuen eta han zeon upel bat fijo, uper bat o bi o ez dakit zer. Han egoten zian. Eta gero hara, sagardoa itten zutenian eramaten zuten hara sagardua hemen, zera hortan galera hor, barrika luze... orain nola festetako ta luzi hoiek izaten dia upel lue estu hoiek? Holakoa zan. Eta galeran hor eramaten zuten Donostira, hara zeara calle Angel edo lokal hartara. Eta deskargatzen zuen han tubo batetikan sartu ta hara deskargatu upelak, upeleta, eta gero han itten zuten saldu. Jendiai. Han Donostiko parte zaharrekuei ta gustatzen zitzaien sagardua, ta geo asko etortzen omen zan hori, arrantzaliak etortzen zianian, badakizu lehen gabian atera ta goizian etorri, arraina freskoa nola? Eta ordun etortzen zianian ba beak ba hoi sagardua edateko ta, han sagardua saltzen zuten. Bukatu arte, han. Ta baiño han kazuelarik ta holakorik ez, baiño behin tortillaren bat baiño ez, zeatikan ez omen zeon. Zerbait'e elektrikua baino ez. Gainontzean beak ekartzen zuen, fiambreran gosaia hamaiketakoa edo iteko beak etxetikan ekartzen omen zuen zera.

- Orduan han edan bakarrik?

- Edan. Edateko zan.

- Edan ta jan.

- Bai, bai, ta batzutan tortillan bat edo bai baiño elektriko ttiki batian. Zeatikan badakizu ordun etxe zahar haietan sua edukiteko ta ez ta han egitten emen zuen.

- Eta zein egoten zen han?

- Ba egoten azn ama berdurak ta geo buelta in ta ama ta gero beste bi emakume. Batek bi aittak uste det Loiolakuak ziela, nik ezagutu izandu nittun baiño ze izena duen ta ez naiz goatzen. Bi emakume egoten zian, batian bat ta bestian txandan bi emakume egoten zian han biak fijak, bat goizetik edo bestia atxaldian ta sagardua saltzen.

- Nola saltzen zuten, basoka?

- Basoka, basoka bai. Basoka. Bai orain txotxa izan dan bezala, ordun kanilla o txoxa o ez dakit zer izango zan baiño bai, basoka.

- Ta zer egoten zen, denboraldi batian zabalik ala?

- Bai, bukatu arte. Etxera hemen sagardua eraman behar zan, hemen ya gero zeratzen hasiz gero, ba nola ya geratu itten da badakizu nola hemen txotx geratzen dute enboteillatzeko? Ba ordun geratzen danean hura, ba ordun itxi egitten zuten.

6. Sagardoa Donostiara

- **Erref:** ATG-046/009
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:14:17. **Bukatu:** 00:15:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:

<p>Sagardoa egina zegoenean eramaten zuten Donostiara. Beste Astigarragako baserriren batek ere ba omen zuen lokala.</p>

Transkripzioa

- Hemendik hara eramateko esan dezu karreto barrikan ez?

- Bai, zeran kaleran. Kaleran bidea iriki, ta zera hori, hemen ikusiko zenun

nola ematen duen festeta sagardoa zera estu luzi hori?

- Bai, bai.

- Ba holakua zan, estu luzia, baino hori baiño haundiagua.

- Ta hori zure gurasuena zen ala?

- Bai, bai hemen egoten zan hura hor jasota edo. Hor egoten zan gero zerak sagardua hara eramateko hasi arte.

- Hori horretarako bakarrik erabiltzen zen?

- Bai, bai, bai.

- Eta zer eramaten zen sagardua ala mustioa ta han fermentatu?

Ez, ez, ez, ez hemen ya fermentatua ta dana iña. Hemen ya itten zanian zeran, hemen ya hasten zianian edaten probatzeko gero zera nahi zuenak, ordun hara eramaten zan. Ta han ya edaten hasteko berehala. Han ya berehala edaten hasteko.

- Ordun arrantzale asko juten zan hara?

- Bai, ordun bai zera inguru hartan sagardotegia ta hori ordun ez omen zan hainbeste han sagardoa, ez dakit [...] bazuten edo... norabaiti adittua edo ez dakit.

- Baziren gehio zu bezela hola lokala zutenak eta...

- Ez naiz ba goatzen, zerbait'e adittu beten bat edo ba ote zan esaten dizut ba [...] edo ba ote zan baiña ni ez naiz goatzen.

7. Donostiako zaborrak luharretarako

- **Erref:** ATG-046/012
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:19:29. **Bukatu:** 00:21:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Ingurugiroa » Zaborren kudeaketa

Laburpena:

Donostian zaborra biltzen aritzen zen kale-garbitzailea eta idiekin eta gurdiekin joaten zirenei husten zieten. Mertzxeren aita ibiltzen zen. Erriberetan hustutzen zuten. Beste herritar batek potoak eta botilak banatzen zituen.

8. Galerari buruzkoak

- **Erref:** ATG-046/014
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:22:19. **Bukatu:** 00:24:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

Artoa, arbia eta beste hainbat lanetarako erabiltzen zen galera. Barkaiztegin bertan egiten zituzten galerak eta gurdia. Hondarra Loiolatik ekartzen zuten, baratzean botatzeko.

9. Umetako eta gaztetako jai-giroak

- **Erref:** ATG-046/018
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:29:34. **Bukatu:** 00:32:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Hernaniko Tilosetara eta Oialumera joaten ziren, bateko eta besteko jaietara ere bai. Emakumeak tabernan bazkaltzera edo kafe bat hartzera bakarrik sartzen ziren. Aitarekin eta senideekin Amarako feriara joaten ziren.

10. Inguruko baserrietan sagardoa salgai

- **Erref:** ATG-046/020
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:34:20. **Bukatu:** 00:35:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:

Inguruko baserri batzuetan sagardoa egiten zen edalontzika saltzeko: Portutxon, Errekalden... Astigarraga beti izan da sagardozelea; sagasti asko kendu zituzten bere garaian.

11. Bizilagunaren telefonoa

- **Erref:** ATG-046/024
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:40:06. **Bukatu:** 00:42:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

Laburpena:

Txekorrak ere saltzen zituzten. Aita joaten zen feriara Hernanira edota Tolosara. Telefonoa zeukan bizilaguna bankuko idazkaria zen eta etxean telefonoa jarri zien. Orduko telefonoa deskribatzen du.

12. Lehen garbigailua

- **Erref:** ATG-046/026
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:43:55. **Bukatu:** 00:46:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

Laburpena:

Garbigailua beste batzuei baino goizago ekarri zioten. Anaiak nolatan ekarri zuen etxera kontatzen du. Mertxeren amak ez zuen halakorik nahi.

13. Plazarako zestoak

- **Erref:** ATG-046/027
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:46:46. **Bukatu:** 00:48:43

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Artisauak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Zesto handiak erabiltzen zituzten barazkiak eramateko. Baxuak izaten ziren eta askotan buru gainean eramaten zuten. Astoa eta gurdiaekin ere eramaten zuten. Kopa bizkarrean erabiltzen zuten. Oialume inguruan bazen zestogilea eta ari erosten zizkioten.

14. Astigarragako ferratzailea

- **Erref:** ATG-046/028
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:48:43. **Bukatu:** 00:51:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Ferratzailea non zegoen kontatzen du. Mojen eskola non zegoen azaltzen du. Dohantzan emandako eraikina zen. Idiekin joaten ziren ferratzailearengana.

15. Herriko zaindaria eta sakristaua

- **Erref:** ATG-046/031
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:54:00. **Bukatu:** 00:55:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Zeladora eta sakristaua zeuden lehen. Astigarragako ttuntuneroa zen, txistua eta danbolina jotzen zituena.

16. Santiomendi ia guztia markesarena

- **Erref:** ATG-046/033
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:59:15. **Bukatu:** 00:59:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Markesarena zen ia Santiomendi guztia. Santo Tomas egunean joaten ziren baserritarrak errenta ordaintzera.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com